

Aralık 2022

Yıl: 6 Sayı: 2 ss. 260-275

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 07.08.2022

Kabul Tarihi: 08.09.2022

ISSN: 2619-9408

December 2022

Volume: 6 Issue: 2 pp. 260-275

Article Type: Research Article

Submitted: 07.08.2022

Accepted: 08.09.2022

TÜRKİYE VE İNGİLTERE’DE ORTAÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİMİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ*

Şeniz AKSOY* Murat GÜRBÜZ**

Öz

Bu araştırma, Türkiye ve İngiltere Ortaöğretim Görsel Sanatlar Öğretim Programlarını karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları belirlemek amacıyla yapılmıştır.. İngiltere ve Türkiye’nin eğitim sistemi genel yapısı ile ortaöğretim kurumlarında görsel sanatlar dersi öğretim programlarının, “amaçlar”, “içerik”, “eğitim durumları” ve “ölçme değerlendirme” boyutları ele alınarak karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırma ülkelerarası karşılaştırmalı eğitim araştırması modelinde yürütülmüştür. Nitel araştırma deseninde yapılan çalışmada elde edilen veriler doküman analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda her iki eğitim sisteminde görsel sanatlar eğitiminin amacı karşılaştırıldığında; Türk eğitim sisteminde sanatın kültürel boyutunun ağır bastığı, özgür düşünce ve sorgulayıcı birey yetiştirmede görsel sanatlar derslerinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Her iki öğretim programı içerik açısından değerlendirildiğinde Türkiye’deki Görsel Sanatlar öğretimi müfredatında hedef beceri ve kazanımlarla ders kitabında yer alacak sayfa sayılarına kadar bir planlama söz konusuken İngiliz Eğitim Sisteminde daha çok esneklik üzerine kurulu bir yapı bulunmaktadır. Her iki öğretim programında öğretme-öğrenme sürecinde öğrencinin etkin katılımı ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak faaliyetler gerçekleştirildiği İngiltere’de öğretim programlarının okulların kendileri tarafından planlandığı Türkiye’ye göre daha yerel öğretim programlarını uyguladığı görülmüştür. Türkiye’deki müfredat çalışmaları ile İngiltere ulusal eğitim müfredatı karşılaştırıldığında İngiltere’de öğretmen özerkliği göze çarpan noktalar arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Görsel sanatlar eğitimi, İngiltere ve Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi, karşılaştırmalı eğitim.

A Comparative Examination of Secondary Education Visual Arts Teaching in Turkey and UK

Abstract

This research was carried out to determine the similarities and differences by comparing Turkey and England Secondary Education Visual Arts Curriculum. It is aimed to comparatively examine the general structure of the education system in England and Turkey and the visual arts curriculum in secondary education institutions by considering the dimensions of "objectives", "content", "educational situations" and "assessment and evaluation". In this context, the research was carried out in the model of international comparative education research. The data obtained in the study carried out in the qualitative research design were analyzed with the document analysis technique. As a result of the research, when the purpose of visual arts education in both education systems is compared; It is emphasized that the cultural dimension of art is dominant in the Turkish education system, and visual arts courses are important in raising free-thinking and questioning individuals. When both curricula are evaluated in terms of content, while there is a planning up to the target skills and achievements and the number of pages to be included in the course book in the Visual Arts teaching curriculum in Turkey, there is a structure based on flexibility in the British Education

* Bu çalışma, ikinci yazarın birinci yazar danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Resim İş Eğitimi Bilim Dalı. senizaksoy@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5101-2691

** Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi. muratgurbuz@bayburt.edu.tr, ORCID:0000-0003-4163-9073

System. It has been observed that in both curricula, activities are carried out by taking into account the active participation of the student in the teaching-learning process and individual differences, and the curricula are more local than in Turkey, where the curricula are planned by the schools themselves.

Keywords: Visual arts, arts education in the UK and Turkey, visual education.

Giriş

Sanat eğitimi geçmişten günümüze her dönem insan eğitiminde önemli bir etkisi olan bir konudur. Sanat eğitimi alanında disiplinler bir yaklaşım ilk olarak Barok dönemine rastlamaktadır. Bu dönemde uyumlu kişilikte bireylerin yetiştirilmesinin sanat eğitimi ile bağdaştırıldığı bilinmektedir (San, 2018). Günümüzde ise sanat eğitimi hem bireysel hem toplumsal gelişim açısından oldukça önemlidir.

Toplumsal yaşamın bir parçası ve kültür aktarımının bir ögesi olarak sanat insan varlığı ile birlikte var olmaya başlayan ve sonsuza kadar sürecek bir alandır. Bu nedenle sanat eğitimi yalnızca yetenekli bireylerin eğitimi olarak görülmemekte, kişilik gelişiminin bir parçası ve kültür aktarımının bir gereği olarak tüm bireylere sunulması gerekli bir eğitim türüdür.

Hurwitz, Day ve Gaitskell (2007)'e göre sanat eğitimi genel eğitimin bir ögesi olarak kabul edildiğinde sanat eğitiminin belli bir disiplin içinde ilk ve ortaokul düzeyinde planlı ve programlı bir eğitim içeriği ile etkin bir şekilde verilmesi önem arz etmektedir. Bununla birlikte sanat çocuklar için bir eğlence alanı olarak görülüp bir oyun aracı olarak kullanıldığında ise okul eğitiminin bir parçası olmaması gereken bir konu olmalıdır. Sanat eğitimi hem bireysel hem toplumsal gelişim açısından oldukça önemlidir. Yine Mustafa Kemal Atatürk sanat hakkında söylediği “*Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir*” sözü sanatın ve sanat eğitiminin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Küreselleşmenin etkisi ile yaşanan teknolojik gelişmelerin de etkisi ile tüm alanlarda olduğu gibi görsel sanatlar eğitimi de bu değişim ve dönüşümlerden etkilenmektedir. Çağdaş eğitim, çağdaş toplumu yetiştirme işlevini üstlenmektedir. Bu kapsamda eğitim programları ve eğitim işlenişinde yaşanan değişimler her dönem toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir.

Toplumsal kalkınmanın itici gücü olan beşeri sermayenin nitelikli bir hâle getirilmesi için sanat eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır. Ulusal hükümetler sanat eğitimini siyasi ve ekonomik faydalar görüldüğünde desteklemektedir. Ancak bireyler iyi bir yaşama sahip olmak ve arzularını gerçekleştirmek için sanat eğitimini gerekli görürler. Sanat eğitimi yalnızca sanatın uygulama alanı ile sınırlı değildir. Sanat eğitimi aynı zamanda bireyleri sanat konusunda yetiştirerek nitelikli bir sanat tüketicisi olmasını da amaçlayan bir alandır. Kavcar (1986) sanat eğitiminin işlevi konusunda; “*Çocuklara ve gençlere güzellikleri görmeyi, sevdirmeyi, araştırmayı, yaratıcı olmayı, kafayla, bedenle elle çalışmayı öğretmemiz gerektiğini*” ifade ederken; San (1987), sanat eğitimi, insanın temel ihtiyaçlarından biri olduğu için çocuklara ve gençlere sanatın yaşam içindeki önemini kavratmanın nitelikli bir eğitimden geçtiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda çağdaş sanat eğitimi; insanların sanatsal tutumlarını kendi yaşantıları yoluyla hedefli ve sistemli olarak değiştirme, geliştirme ve olgunlaştırma sürecidir (Uçan, 2002).

Sanat; toplumsal değişim için bir araç olarak kullanılmasına rağmen, güzel sanatların günlük hayattan artan şekilde ayrılmasıyla giderek daha ticari bir alana kaydığı gözlenmektedir. Bu da sanat eğitimi müfredatının da değişmesini sağlamıştır. Sanat eğitimi, genel anlamda sanatın tüm alanlarını içeren eğitim ve öğretim olarak ifade edilmektedir. İlhan (2003)'a göre günümüzde sanat eğitimi “*dil*

(edebiyat); yüzey (resim, grafik, fotoğraf, hat. vb.); hacim (heykel); eylem (tiyatro); mekân (mimari); ses (müzik); hareket (bale) vb. tüm sanat alanlarını kapsamaktadır.” (İlhan, 2003, s.13).

Sanat eğitim tarihi incelendiğinde Avrupa’da ve Türkiye’de verilen sanat eğitimlerinin kuramsal temellerinin farklılaştığı görülmektedir. Bu durumun ülkelerin sahip oldukları kültürel değerler, tarihsel ve sosyolojik süreçler ile ekonomik gerekçelerle yaşam standartlarının farklılaşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Avrupa sanat eğitiminin Yunan döneminden başlayan, Platon ve Aristo tarafından yazılan eserlerde ilk defa dile getirildiği bilinmektedir. Özellikle Aristo tarafından kaleme alınan Politika adlı eser incelendiğinde eğitim; okuma-yazma, beden eğitimi, müzik ve sanat olmak üzere çeşitli sınıflara ayrılarak açıklanmaktadır. Aynı eserde Aristo, sanat eğitimi ile sanatsal deneyimlerin bilgi hâline getirilip aktarılmasıyla insanın araç kullanma yeteneğinin artacağını ifade etmiştir. Aristo’nun temellendirdiği sanat eğitiminin Avrupa’da yaygınlaşması ile birlikte özellikle Rönesans döneminde Leonardo ve Michelangelo gibi sanatkarların ekol hâline dönüşen çalışmaları ve yetiştirdikleri sanatkarlar tarafından sanat eğitimi sürdürülmüştür. 17. yy’da Fransız *Resim ve Heykel Akademisi* ile ilk olarak sanat eğitimi bir disiplin hâlinde ele alınmıştır (Efland, 1990).

Sanat eğitimi uzunca bir süre el becerisi olarak görülmüştür. Akıl ve yaratıcılığın ön planda olduğu bir sanat eğitimi zanaat eğitiminden ayrılarak ilk olarak İtalya’da 16. yy’da başlamıştır (McDonald, 2004). İlk olarak görsel sanatlar üzerinde tahsil yapmış eğitmen yetiştirme İngiltere’de 19. yy’da gerçekleşmiştir. South Kensington Tasarım Okulunda sanat öğretmeni yetiştirilmiştir (Özsoy ve Alakuş, 2009). Avrupa’da sanat eğitiminin köklenmesinde altı önemli faktör bulunmaktadır. Freedman ve Hernandez (1998), bu faktörleri şöyle sıralamaktadır:

- Nesnelerin çizimi ve manipülasyonunun çocukların eğitiminde gerekli unsurlar olması gerektiğini savunan Rousseau, Pestalozzi ve Froebel’in fikirlerinin yayılması
- Almanya, Fransa, İngiltere ve diğer kuzey Avrupa ülkelerinde karakter gelişimi ve endüstriyi desteklemek için okullarda sanatın eğitimi programlarının uygulanması
- Çocukların sanatsal gelişimlerini destekleyecek çalışmaların bir parçası olarak sanat eğitiminin yapılması
- Güzel sanatlar eğitiminin hedefi olarak çocukların sanat eğitimi ile geliştirilmesi fikrinin yaygınlaşması
- Kısmen Bruner’in disipline dayalı müfredat nosyonu tarafından yönlendirilen güzel sanatlara doğru bir hareket olarak *Disipline Dayalı Sanat Eğitimi* programının geliştirilmesi
- Sanat eğitimi müfredatının zamanla kültürün bir aktarımı olarak görülerek sanat eğitim programlarının yaygınlaşması (s.183).

Tüm bunlar, sanat eğitiminin Avrupa’da, örgün eğitim ve kuramsal temelleri bakımından köklü olarak yerleşmesine neden olmuştur.

Türklerde ise sanatın ilk örnekleri İslam öncesi Türk Toplumlarında Orta Asya’da kaya resimleri şeklinde görülmektedir. Kalıcı eserlerin ise daha çok yerleşik hayata geçen Uygurlar döneminde verildiği bilinmektedir. Tansuğ (1986) sanatsal ilk örnekler konusunda Uygurlar döneminde Budist ve Maniheizt rahipler tarafından yapılan dinsel resimlerin ve minyatür örneklerin olduğunu ifade etmektedir.

Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle birlikte dinsel semboller giderek daha soyut hâle gelmiştir. Bunun etkisiyle Türklerde betimlemeye dayalı resim sanatı kompozisyoner süsleme sanatlarına ve minyatür sanatına doğru evrilmiştir. Özellikle Selçuklu döneminde minyatür ve süslemelerin sanatsal

üslup hâline geldiği görülmektedir. Bu dönemde sanat usta çırak ilişkisi içerisinde nesilden nesile aktarılmaya başlanmıştır. Nakkaşhaneler ve Nigarhaneler bu sanat eğitimi merkezlerinin geliştirildiği mekânlardır. Selçuklularda bu mekânların yaygın olduğu bilinmektedir (Alakuş, 1997). Bu gelenek Osmanlı döneminde de sürdürülmüştür (Tansuğ, 1986).

Osmanlı devletinin tarihsel olarak gerileme dönemine girdiği dönemde yapılan yenileşme hareketleri kapsamında yapılan batılılaşma eksenindeki yenilemeler eğitim programlarına da yansımıştır. Bu dönemde ilk olarak ortaöğretimde resim dersi Askeri Deniz Okulu olarak 1776 yılında kurulan Mühendishane-i Bahri-i Hümayun'da okutulmaya başlanmıştır (Akyüz, 2004; Etike, 1991, s.24; Renda ve Erol, 1980, s.21). Bu dönemde özellikle haritacılık alanına destek olacak şekilde resim programlarında öğrenci yetiştirilmesi sağlanmıştır. 1795'te topçu ve istihkâm subayı yetiştirmek amacıyla kurulan Müendishane-i Berri-i Hümayun'un ders programına resim ve hat sanatı dersleri eklenmiştir. Bu dönemdeki Türk Ressamların ordu içerisindeki Subaylar olduğu bilinmektedir. Bu tarihten sonra açılan modern okulların neredeyse tümünde resim dersleri programda yer almıştır (Akyüz, 1997). Bu dersler sanat eğitiminin gelişmesinin yanı sıra teknik çizimlerin geliştirilmesi ile teknik eğitim programlarını da desteklemiştir.

Tanzimat sonrası dönemde İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Mustafa Satı Bey öncülüğünde okul programlarına resim ve el işi dersleri eklenmiş olup sanat eğitiminde müzenin önemini bilen bu kişiler tarafından ilkokul müzeleri de kurulmuştur (Özsoy, 1996, s.114). Cumhuriyet döneminde ise resim dersleri batı örneklerini de temel alarak geliştirilmiştir. Bu kapsamda Avrupa'daki eğitim kurumlarını incelemek üzere uzmanlar gönderilmiş ve ders programları bu kapsamda güncellenmiştir. Avrupa'ya bu amaçla gönderilen İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun yurda döndüğünde kaleme aldığı "Resim ve Terbiye", "Resmin Usul-ü Tedrisi", "Yazının Usul-ü Tedrisi", "Demokrasi ve Sanat", "Resim Elisheri ve Sanat Terbiyesi", "Sanatsal Estetik Yaratma" adlı eserleri bu yenileşmenin somut örnekleridir (Baltacıoğlu, 1993, s.8).

Tanzimat'tan Cumhuriyet dönemine kadar bu alanda en önemli gelişme Osman Hamdi Bey tarafından 1883'te kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi)'dir. Bu okul resim sanatının yalnızca askerî okullarda verilen bir eğitim olmadığını gösteren ve sivil halkla sanatı buluşturan ilk örnektir. Bu okulda resim, heykel ve mimari oymacılık dersleri verilmekte idi (Etike, 1991, s.31).

Baltacıoğlu'nun ardından Tonguç'ta Avrupa'da kurulu bulunan "Bauhaus Güzel Sanatlar Okulu" örneğinden hareketle Köy enstitüleri programlarına sanat eğitimi programlarını yerleştirmiştir (Uz, 2014). Yine Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de bulunan eğitimci John Dewey'e eğitim sisteminin mevcut durumu hakkında hazırlatılan rapora istinaden Mustafa Necati'nin Bakanlığı öneminde okullarda resim ve iş atölyelerinin kurulması sağlanarak özellikle iş eğitimi dersleri okutulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda 1932 yılında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye enstitüsünde resim bölümü açılmıştır.

Güzel sanatlar eğitiminin Türkiye'de uygulanması Avrupa'nın çok sonralarına denk gelmektedir. Avrupa'da bu alanda yapılan araştırmaların çokluğu da sanat eğitiminde Avrupa deneyiminin önemini ortaya koymaktadır. Yine Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik kapsamında her alanda entegrasyon çabalarının bir ürünü olarak Avrupa'daki uygulamaları örnek alması eğitim programlarına da yansımaktadır. Avrupa'da uygulanan, topluluğun ihtiyaç duyduğu bireylerin yetiştirilmesi için hazırlanmış olduğu eğitim programlarının da kapsamlı olarak incelenmesi ve Türkiye'de de iyi örnekler temel alınarak eğitim programlarının güncellenmesi çağdaş yaklaşımların uygulanması açısından önemlidir.

Bu kapsamda bu araştırmanın problemi her ne kadar yakın bir tarihte Avrupa Birliği üyeliğinden çekilmiş olsa da sanat eğitimi hâla Avrupa ülkesi olarak sürdüren ve sanat eğitimi alanında köklü bir geçmişe sahip olan İngiltere'nin ortaöğretim görsel sanatlar eğitimi programının incelenerek Türkiye'deki ortaöğretim görsel sanatlar dersi programları ile *genel yapı, amaç, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme süreçleri* açısından karşılaştırılmasıdır. Böylece farklı ve daha gelişmiş bir örnek olduğu düşünülen İngiltere ortaöğretim görsel sanatlar eğitimi programındaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilerek Türkiye'deki sanat eğitimi program geliştirme çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bu kapsamda bu araştırmanın temel amacı; İngiltere ve Türkiye'de ortaöğretim görsel sanatlar dersi öğretim programlarının amaç, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme süreçleri açısından inceleyerek benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesini sağlamaktır. Bu temel amacı gerçekleştirmek üzere aşağıda yer alan araştırma sorularına yanıt aranacaktır;

- Türkiye'de ve İngiltere'de uygulanan ortaöğretim görsel sanatlar dersi öğretim programının amaç bakımından ne tür benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır?
- Türkiye'de ve İngiltere'de uygulanan ortaöğretim görsel sanatlar dersi öğretim programının konu alanları (içerik) bakımından ne tür benzerlikleri ve farklılıkları bulunmaktadır?
- Türkiye'de ve İngiltere'de uygulanan ortaöğretim görsel sanatlar dersi öğretim programının öğrenme-öğretme süreçleri bakımından ne tür benzerlikleri ve farklılıkları bulunmaktadır?
- Türkiye'de ve İngiltere'de uygulanan ortaöğretim görsel sanatlar dersi öğretim programının ölçme ve değerlendirme süreçleri bakımından ne tür benzerlikleri ve farklılıkları bulunmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ile İngiltere ve Türkiye'nin eğitim sistemi genel yapısı ile ortaöğretim kurumlarında görsel sanatlar dersi öğretim programlarının, "*amaçlar*", "*içerik*", "*eğitim durumları*" ve "*ölçme değerlendirme*" boyutları ele alınarak karşılaştırılmalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda araştırma ülkelerarası karşılaştırmalı eğitim araştırması modelinde yürütülmüştür. Nitel araştırma deseninde yapılan çalışmada elde edilen veriler doküman analizi tekniği ile analiz edilecektir. Türkiye ve İngiltere Eğitim Bakanlıkları tarafından yayımlanan görsel sanatlar dersi öğretim programlarında yer alan unsurların benzerlikleri ve farklılıkları ele alınırken eğitim sistemlerinin genel yapısı da analize dâhil edilecektir. Programların karşılaştırmalı olarak incelenmesinde yatay yaklaşım benimsenmiştir.

Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarında dört farklı yaklaşım ile analiz süreci yönetilmektedir. Bunlar; yatay, dikey, problem çözme ve örnek olay yaklaşımlarıdır (Demirel, 2000; Türkoğlu, 1998; Ültanır, 2000). Farklı eğitim sistemlerinin unsurları paralel bir şekilde incelendiği tüm değişkenler bir araya getirilerek benzerlik ve farklılıkların saptandığı çalışmalar yatay yaklaşımla incelenmektedir. Programdaki boyutların paralel olarak karşılaştırılmasında yatay yaklaşım kullanılmış olmaktadır (Aşçı, 2008).

Çalışma Alanı

Araştırmanın çalışma evrenini, İngiltere ve Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında uygulanmakta olan görsel sanatlar dersi öğretim programları oluşturmaktadır. İngiltere'de son olarak 2008 yılında

önemli güncelleştirmeler yapılan ve 2011 yılında tam anlamıyla yürürlükte olan ulusal müfredat ile Türkiye’de 2018 yılında güncellenen görsel sanatlar öğretimi programları değerlendirmeye alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak verilerin toplanması yoluna gidilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmaya temel oluşturacak dokümanlara, konu ile ilgili alan yazının taranması ve internet ortamı kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmaya konu olan ülkelerin Eğitim Bakanlıkları, kurumları ile ilgili bilgi ve belgelerin güncellenmiş hallerini, eğitim paydaşlarının kullanımına sunmak amacıyla sürekli olarak ilgili web sayfasında bulundurduklarından, resmî kurumların web sayfaları önemli bir veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada temel olarak, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, araştırmanın amaçları doğrultusunda karşılaştırılmış, benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada ele alınan ülkelerin ortaokul Görsel Sanatlar dersi programları, İngilizceden çevrilmiştir. Türkçeye çevrilen programlar amaç, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutları gibi ölçütler temelinde, Türkiye’de uygulanan program ile karşılaştırılmış ve karşılaştırmalarda tablolama yoluna gidilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi’nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Etik Kurul onayı gerektirmemektedir.

Bulgular

Amaçlar bakımından yapılan karşılaştırma

1973 yılında çıkarılan “Millî Eğitim Temel Kanunu”nda belirtilen amaçlara göre Türk Millî Eğitim Sisteminin genel amacı;

Toplumun bütün fertlerini demokrasi ve insan haklarına saygılı, laik, sosyal hukuk devletine ve cumhuriyetine bağlı kılmayı hedefleyen bir amaca sahip olan Türk Eğitim sistemi bireylerin beden, zihnen ve ruhen sağlıklı yetişmelerini sağlamayı da alt amaç olarak belirlemiştir. Türk toplumunda bireylerin hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip ve topluma karşı sorumlu bireyler olarak yetiştirilmesi ve hayata tutunmak ve refah içerisinde yaşamını sürdürmek üzere bir meslek sahibi olmalarını amaçlamaktadır.

İngiliz eğitim sisteminde ise amaç Eurydice raporunda şu şekilde yer almaktadır;

- Eğitimle ilgili başarı ve beceri standartlarını yükselterek ekonomik büyümeyi desteklemek ve halkın yaşam şartlarını iyileştirmek,
- Hayat boyu öğrenmeyi teşvik ederek eğitim öğretimde kusursuzluğu, seçenekleri ve çeşitliliği artırarak yüksek randımanlı ve esnek iş pazarı oluşturmaktır (Eurydice, 2006).

İngiltere'nin eğitim amaçları arasında ebeveyn katılımı, bilimsel ve teknolojik beceriler, çok kültürlülük, değerler/etik kurallar, vatandaşlık/demokrasi bilinci, iletişim becerileri, okulu/millî eğitim politikasını tanımak, sağlık gibi ögeler vurgulanmaktadır (Küçüköğlü ve Kızıldaş, 2012). İngiltere'de okullar devlet okulu ve özel okul şeklinde sınıflandırılmıştır. Yapılan sınıflandırma içinde, okul türleri ve özellikleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir (webgate.ec.europa.eu, 2014):

Türk ve İngiliz Eğitim Sistemlerinin genel amaçları karşılaştırıldığında her iki eğitim sisteminde toplumun refah düzeyinin artırılması özellikle vurgulanmaktadır. Türk eğitim Sisteminde demokrasi, insan hakları, laiklik ve cumhuriyet rejimine bağlılık ifadesi yurttaşlık bilincinin eğitim yoluyla verilmesi esasının ön planda olduğunu gösterirken İngiltere Eğitim Sisteminde benzer bir ifadeye rastlanmamıştır. Bu farklılığın İngiltere'nin federatif bir yapıya sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Görsel sanatlar öğretim programı amaçlarının karşılaştırılması yapıldığında Türk Eğitim Sisteminde aşağıda yer alan ifadeler program metninde yer almaktadır;

Kültürel kimliğinin yapılandırılması, sanatın insan hayatında anlam oluşturması, bilgiyi sorgulayan özgün ve özgür düşünen bireylerin yetişmesinde Görsel Sanatlar dersi, hayati önem taşımaktadır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin; sanatı evrensel değerler doğrultusunda öğrenmiş, üreten ve izleyen, kendi toplumunun kültürel değerlerini benimsemiş, farklı toplumların kültürel değerlerine saygı duyan, ileriki hayatlarında da sanatı anlayan ve anlamlandıran bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- Sanat hakkında bilgi sahibi olması,
- Sanat uygulamaları hakkında bilgi sahibi olması,
- Geleneksel ve çağdaş malzemeleri kullanarak özgün ürünler oluşturması,
- Sanatın elemanlarını, prensiplerini kavraması ve bunları çalışmalarında kullanması,
- Sanat eğitimi uygulamaları yoluyla estetik duyarlılık kazanması,
- Gözlem yaparak gerçekleştireceği çalışmalar doğrultusunda görsel algısını geliştirmesi,
- Hayal gücünü çalışmalarına yansıtması,
- Görsel Sanatlar ile ilgili temel terim, teknik ve yöntemleri kullanma becerileri kazanması,
- Duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürerek kendisini sanat yolu ile ifade etmesi,
- Sanatın insanlık tarihine katkılarını bilen, evrensel düşünceye sahip bir birey olarak toplumların gelişiminde güzel sanatların yerini ve önemini kavraması,
- Farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin bilinciyle yenilikleri takip etmesi ve sanatsal çalışmalarında teknolojik olanaklardan yararlanması,
- Sanat yapıtlarını, betimleme, çözümlenme, yorumlama, yargılama yöntemleri ile inceleyerek değerlendirmesi,
- Doğayı seven, çevreye duyarlı, insan haklarına saygılı, millî ve manevî değerleri evrensel bir bakış açısı ile değerlendirebilen bir kişiliğe sahip olması,
- İş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemler alınmasının önemini kavranması amaçlanmaktadır.

İngiltere'de halen yürürlükte bulunan ortaöğretim görsel sanatlar eğitiminin amacı ise şu şekilde ifade edilmiştir (<https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-education>).

Sanat, zanaat ve tasarım, insan yaratıcılığının en yüksek biçimlerinden bazılarını bünyesinde barındırır. Yüksek kaliteli bir sanat ve tasarım eğitimi, öğrencilerin ilgisini çekmeli, onlara ilham

vermeli ve onlara meydan okumalı, onları kendi sanat, zanaat ve tasarım eserlerini deneyecek, icat edecek ve yaratacak bilgi ve becerilerle donatmalıdır. Öğrenciler ilerledikçe, eleştirel düşünebilmeli ve daha titiz bir sanat ve tasarım anlayışı geliştirebilmelidirler. Ayrıca sanat ve tasarımın tarihimizi nasıl yansıttığını ve şekillendirdiğini ve ulusumuzun kültürüne, yaratıcılığına ve zenginliğine nasıl katkıda bulunduğunu bilmeliler. Amaçları Ulusal sanat ve tasarım müfredatı, tüm öğrencilerin:

- Sanat ve Tasarım, öğrencileri yaratıcı düşüncelerini keşfetmeye, eğlenmeye ve geliştirmeye teşvik eder
- Sanat ve Tasarım görsel, dokunsal ve duyuşsal deneyimler sağlamanın yanı sıra esneklik, hoşgörü, yansıtma ve gururu öğretir
- Öğrenciler, yaratıcı düşünceyi ve ifade özgürlüğünü teşvik etmek için çeşitli teknikler, süreçler ve medya ile çalışır
- Öğrenciler, problem çözmeyi geliştirmenin ve cesaretlendirmenin ve öz saygı ve güven geliştirmenin yanı sıra bilinçli eleştirilerde bulunmaya teşvik edilir.
- Öğrenciler, bağlamsal bir çalışma içinde diğer sanatçılar, tasarımcılar ve zanaatkarlar tarafından yapılan çalışmaların fikirlerini ve anlamlarını keşfedebilir. Anahtar aşama 3'ün sonunda, öğrencilerin çalışma programında belirtilen konuları, becerileri ve süreçleri bilmeleri, uygulamaları ve anlamları beklenir.

Her iki eğitim sisteminde görsel sanatlar eğitiminin amacı karşılaştırıldığında;

Türk eğitim sisteminde sanatın kültürel boyutunun ve özgür düşünce ve sorgulayıcı birey yetiştirmede görsel sanatlar derslerinin önemi vurgulanmaktadır. Sanatın ayrıca farklı toplumların kültürüne saygı duyulmasında ve kültürel etkileşimin sağlanmasında önemli olduğu vurgulanmıştır. Sanatın ayrıca farklı toplumların kültürüne olan saygılı bir iletişim kurulmasında ve kültürel etkileşimin sağlanmasında önemli olduğu vurgulanmıştır. Özel olarak da sanat alanında bilimsel bilgi birikimine sahip olunması amaçlanmıştır. Sanatsal bir becerinin kazandırılması ve sanatsal bir ürün ortaya konulması da yine program amaçları arasında yer alırken İngiliz eğitim sisteminde kültür aktarımının bir parçası olarak sanat eğitime vurgu yapılırken Türkiye'deki program amaçlarına benzer olarak bireylerin sorgulayıcı bir bilişe sahip olması, yaratıcılığının geliştirilmesi, öz saygı, öz güven ve ifade özgürlüğünün içselleştirilmesi için sanat eğitime ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Özelde sanat tasarım programlarının verilen derslerle sanat alanında bilimsel bilginin öğrenilmesi, sanat akımları ve sanatçıların tanınması ve eğitim sonucunda bireylerin sanatsal bir ürün ortaya koymaları amaçlanmaktadır.

İçerik ve Konu Alanları Bakımından Karşılaştırma

Türkiye'de görsel sanatlar eğitimi müfredatı "algılama, analiz etme, bilişim teknolojilerini kullanma, değerlendirme, çok yönlü düşünme, eleştirel düşünme, el-göz-beyin koordinasyonunu sağlam, estetik duyarlılık, görsel okuryazarlık, kültürel miras, sanatsal etik, öz farkındalık, tasarım, medya okuryazarlığı, gözlem yapma, malzeme kullanma, sentez ve yaratıcı düşünme" becerilerine sahip olacak şekilde tasarlanmıştır.

9-12 sınıflarda "Sanat Eleştirisi ve Estetik", "Kültürel Miras" ve "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme" adı altında dersler bulunmaktadır. 119 kazanım 288 ders saatinde öğrencilere sunulmaktadır.

Ayrıca Türkiye'de güzel sanatlar lisesinde okuyan öğrencilerin diğer liselerde olduğu gibi temel lise düzeyi bilgilerinin yanı sıra görsel sanatlar konusunda derinlemesine bilgi sahibi olması sağlanmaktadır. Güzel sanatlar lisesi görsel tasarım bölümü ise çalışmamızda temel lise eğitiminden ayrı olarak ele alınmıştır. Güzel sanatlar lisesi görsel tasarım bölümü öğrencileri "Desen", "Fotoğraf",

“Genel Sanat Tarihi”, “Müze Eğitimi”, “Temel Desen” ve “Temel Sanat Eğitimi” adı altında 9-12. Sınıflarda daha derinlemesine bilgi sahibi olacak ders içeriklerine sahiptir.

- Desen dersinde “algılama, estetik farkındalık sahibi olma, bilişim teknolojilerini kullanma, problem çözme, gözlem yapma, iletişim kurma, disiplinli çalışma, estetik duyarlılık, zamanı kullanma, özgün olma, eleştirel düşünme, araştırma yapma, analitik düşünme, sanatın öge ve ilkelerini kullanma, yaratıcı düşünme, kendini sanat yolu ile ifade etme ve iletişim kurma” becerilerine sahip olabilecek düzeyde tasarlanmış bir müfredata sahiptir. 9 sınıfta “desenin tanımı ve çeşitleri, desen çalışmalarında sanatın öge ve ilkeleri, desen çalışmalarında nesne etütleri, desen çalışmalarında derinlik etkisi, desende kompozisyon ve antik modelden desen çalışmaları” adlı üniteler 23 kazanım ve 144 ders saatinde işlenmektedir. 10. sınıfta “desen çalışmalarında ışık gölge ve ton değerleri, desen çalışmalarında farklı malzeme ve teknikler, desen çalışmalarında nesne etütleri, desen çalışmalarında mekân çizimleri ve modelden desen çizimleri” adlı üniteler 16 kazanım ve 144 ders saatinde işlenmektedir. 11. sınıfta “Desen Çalışmalarında Anatomi Çizimi, Desen Çalışmalarında Figür-Mekân, Desen Çalışmalarında Figürde Hareket, Yön ve Açılar ve Desen Çalışmalarında Portre” adlı üniteler 17 kazanım 144 ders saatinde işlenmektedir. 12. sınıfta “desen çalışmalarında duyguların ifadesi, modelden kısa süreli desen çalışmaları, desen çalışmalarında çok figürlü çalışmalar ve desen çalışmalarında üslup” üniteleri 13 kazanım ve 180 ders saatinde işlenmektedir.
- Fotoğraf dersinde “iletişim ve iş birliği, girişimcilik, gerçekleştirdiği faaliyetlere estetik değer katma, eleştirel görüş kazanma, öğrendiği bilgiyi farklı alanlarda kullanma, görsel okuryazarlık, kurgulanan bir olayı görselleştirme, öğrenmeyi öğrenme, bir sorunu çok yönlü değerlendirme, sahip olduğu bilgiyi paylaşma ve bilişim ve fotoğraf teknolojilerine hâkim olma” becerilerine sahip olabilecek düzeyde tasarlanmış bir müfredata sahiptir. Bu ders kapsamında “fotoğrafın tarihsel gelişimi, fotoğrafçılıkta kullanılan ekipmanlar ve özellikleri, fotoğrafta ışık ve kompozisyon ve konularına göre fotoğraf” üniteleri 54 kazanım 72 ders saatinde işlenmektedir.
- Genel sanat tarihi dersinde “değişim ve sürekliliği algılama, eser inceleme, kronolojik düşünme, soyutlama, tarihî mekânlardan yararlanma, görsel okuryazarlık, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, biyografi hazırlama, sanat okuryazarlığı, kültürler arası iletişim, iletişim ve kültürlerarası iletişim ve yorumlama” becerilerine sahip olabilecek düzeyde tasarlanmış bir müfredata sahiptir. Bu ders kapsamında 9. sınıfta “Sanat Tarihine Giriş, Tarih Öncesi Çağlar ve Anadolu Sanatı, Mezopotamya ve Mısır Sanatı, İlk Çağ’da Anadolu Uygarlıkları Sanatı, Antik Yunan, Roma, Erken Hristiyan Ve Bizans Sanatı, Asya Uygarlıkları Sanatı ve Türk İslam Sanatı” üniteleri 35 kazanım 72 ders saatinde işlenmektedir. 10. sınıfta ise “Avrupa Sanatı, XIX. yüzyıldan Modernizme Avrupa Sanatı, Modernizm ve Sanatta Yenilikler, Çağdaş Türk Sanatı, Modernizme Yeni Bakış: 1945 ve Sonrası Sanat Akımları” üniteleri 43 kazanım 72 ders saatinde işlenmektedir.
- Müze eğitimi dersinde “değişim ve sürekliliği algılama, eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma-sorgulama, analiz etme, yaratıcı düşünme, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, gözlem yapma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma, iletişim kurma ve sosyal katılım, mekân algılama ve disiplinli çalışma” becerilerine sahip olabilecek düzeyde tasarlanmış bir müfredata sahiptir. “kültür varlıkları ve müze, müzecilik, müzeciliğin tarihsel gelişimi, müze eğitiminin tarihsel gelişimi, müze ziyaret süreci, müzede eğitim” üniteleri 33 kazanım 72 ders saatinde işlenmektedir.

- Temel desen dersinde “desen çiziminde doğru kompozisyon oluşturma, çizgiyi kullanma, kalın, orta, ince çizgi değerleri ile çizgi türlerini çalışmalarında kullanma, açık, orta, koyu ton değerlerini uygulama, yaratıcı düşünme, desen çiziminde ışık gölgeyi kullanma, gözlem yapma, disiplinli çalışma, eleştirel düşünme, desene uygun çizim aracını kullanma, algılama, perspektif ile derinlik, uzaklık algısı içeren tasarımlar oluşturma, araştırma, perspektif türlerini çalışmalarında kullanma, özgün olma, oran, orantı kullanarak desen çizme, desende farklı teknikleri görme ve desen çiziminde doğru ölçü alma” becerilerine sahip olabilecek düzeyde tasarlanmış bir müfredata sahiptir. “Desen bilgisi, deseni oluşturan öğeler ve ilkeler, desen çalışmalarında kompozisyon, temel perspektif, desen çalışmalarında nesne etütleri, antik modelden desen” üniteleri 23 kazanım 72 ders saatinde işlenmektedir.
- Temel sanat eğitimi dersinde “sorgulama, analiz etme, bilişim teknolojilerini kullanma, problem çözme, gözlem yapma sentez yapma, resim tekniklerini doğru kullanma, estetik duyarlılık, görsel okuryazarlık, özgün olma, eleştirel düşünme, araştırma yapma, analitik düşünme, sanatın öge ve ilkelerini kullanma, yaratıcı düşünme, bağımsız çalışma, değişim ve sürekliliği algılama ve yorumlama” becerilerine sahip olabilecek düzeyde tasarlanmış bir müfredata sahiptir. “Temel sanat eğitimine giriş, sanatın temel öğeleri, mekân ve perspektif, renk bilgisi, kompozisyon ve sanatın ilkeleri ve üç boyutlu çalışmalar” üniteleri 83 kazanım 144 ders saatinde işlenmektedir.

İngiltere’de görsel sanatlar eğitimi müfredatı son olarak 2008 yılında yürürlüğe konulan ve 2011 yılında sistemsel olarak oturmuş bir müfredattır. Yürürlükte olan bu müfredat incelendiğinde öğretimde daha az kuralcı ve esnek bir çerçeveye sağlama amacı güttüğü söylenebilir. Öğrencilerin bireysel farklılıklarının da göz önüne alındığı bu yeni yaklaşımda öğrencilerin bireysel ihtiyaçları da önemsenmektedir. Son yapılan değişikliğin göze çarpan noktası hedef ve beceriler alanında görülmektedir. Çağdaş eğitim yaklaşımlarının izlerini taşıyan bu yeni müfredat içeriğinde yaşamda ve öğrenimde başarılı olmak için gerekli olduğu düşünülen bireysel öğrenme ve düşünme becerileri için yeni bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeve, yaratıcı düşünme becerisini de kapsayan altı grup beceriden oluşmaktadır ve sanat dersleri de dâhil tüm derslerde çalışma programlarını desteklemek ve tamamlamak için tasarlanmıştır. Haftalık sanat kulübü gibi müfredat dışı etkinlikler; atölye çalışmaları, aspirasyon bölümleri; galerilere ve sergilere yerel ve uluslararası gezilere destek verilerek öğrencilerin öğrenmesini sağlamayı amaç edinmektedir.

Müfredatın merkezinde, tüm çocukların sanatçı ve tasarımcı olduğu, gelişebileceği, büyüebileceği ve öğrenebileceği inancı vardır. Yaratıcı problem çözme ve yaratıcı risk alma, ilerlemeyi planlamak için iş üzerinde düşünmenin ve değerlendirmenin önemi gibi, baştan sona desteklenir. Müfredat, öğrencilerin temel beceriler geliştirmelerine, ilgi alanlarını geliştirmelerine ve çok çeşitli konu ve fikirleri keşfetmelerine olanak tanır. Esnekliği, becerikliliği ve yansıtma ve iyileştirme becerisini teşvik etmenin öneminin anlaşılması da müfredatın temelini oluşturur.

İngiltere’de görsel sanatlar alanında sunulan ulusal müfredat içerik bakımından zorunlu değildir. Bununla birlikte üç anahtar aşamada belli kazanımlara ulaşması esas alınmaktadır.

- Birinci aşamada; öğrencilerin malzeme bilgisi ve yaratıcılıklarını sergilemeleri adına bir ürün ortaya koymaları ve sanat ve tasarım tekniklerini uygulamaları beklenir. Yine özgün eserler vermiş sanatçıların tasarımlarını ve akımlarını öğrenerek benzer çalışmaları oluşturabilmeleri beklenir.
- İkinci aşamada; Öğrencilerin daha önceki bilgilerine dayalı olarak eskizler oluşturmaları ve zamanla bu eskizleri geliştirmeleri beklenir. Farklı yapıda sanatsal malzeme ile ürün

geliştirmeleri ve yine tarihsel sanat akımları ve mimari yapılar hakkında bilgi sahibi olması beklenir.

- Üçüncü aşamada; öğrencilere eskizlerini ve gözlemlerini sistematik bir şekilde kaydetmelerine yönelik bilgi verilmelidir. Sanat tasarım alanında kullanılan tasarım ve çizim teknikleri bilgi teknolojilerinin de yardımıyla öğretilmelidir. Farklı malzemelerin bir arada kullanımını sağlayan ürünlerin tasarım ve üretimi gerçekleştirilmelidir. Yapılan çalışmaların analiz edilmesi sağlanabilmelidir. Ayrıca sanat ve mimarlık tarihi hakkında derinlemesine bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.

Öğrenciler ayrıca her dönem proje çalışmalarını sanat ve tekstil tasarımı adı altında iki ana ders olarak yürütmektedir. 9. sınıftan 12. sınıfa kadar her dönem bu iki ders adı altında farklı projeler yürütmektedir. Projeler tamamlanmadan öğrencilerin GCSE sertifikasına sahip olması olanaklı olmadığından 13. sınıf adı altında tamamlama projeleri de ayrıca ele alınmaktadır. Proje konu başlıkları şu şekildedir; 7. sınıfta Biçimsel Sanat Öğeleri, Doğal Form Projesi, Peyzaj Projesi: Tek nokta – perspektif, Kırsal Manzara Projesi, Pop Sanat, Konsept Sanat Projesi:Çizgi film karakterleri adlı projeleri yürütür. 8.. Sınıfta “Böcekler Projesi, Böcekler Projesi - Desen yapımı ve duvar kağıdı tasarımı, Portre Projesi: Başın oranı, yandan görünüm, önden görünüm, Portre Projesi Kübizm, Kırsal Deniz Manzarası Projesi, Sürrealizm” adlı projeleri yürütür. 9. sınıfta “Yayoi Kusama – Kalıp yapımı, pop art, Yayoi Kusama – Kil Modelleme, Şehir Manzarası Projesi, İç Mekân ve Yakın Plan Projesi, Afrika Sanat Projesi: Adinkra sembolleri ve desen yapımı, Afrika Maskeleri” adlı projeleri yürütür. 10. sınıfta “Doğal Formlar Projesi, Fotoğrafçılığın Temelleri, Kara ve Deniz Manzarası Projesi: Kendi Kendini Yöneten, Fotoğraf Karşıtı Proje: Kendi Kendini Yöneten” projelerini yürütür. 11. sınıfta “Deneme Sınavı: Bozulma Projesi, Kendi Kendini Yöneten, Deneme Sınavı: Bozulma Projesi, Kendi Kendini Yöneten, GCSE Final Sınavı Kendi kendini yöneten proje, GCSE Final Sınavı Kendi kendini yöneten proje” adlı çalışmaları tamamlar. 12. sınıfta “Aydınlık ve Karanlık Projesi, Kendi Kendini Yöneten, Aydınlık ve Karanlık Projesi, Kendi Kendini Yöneten, Mit ve Efsaneler Projesi, Kendi Kendini Yöneten” adlı çalışmaları yürütür. 13. sınıfta uzatmalı öğrenciler için “Deneme Sınavı: Mit ve Efsaneler Projesi, Kendi Kendini Yöneten, A Düzey Final Sınavı Kendi kendini yöneten proje, A Düzey Final Sınavı Kendi kendini yöneten proje” adlı çalışmalar yürütülerek başarılı olanlar mezun olur.

Her iki öğretim programı içerik açısından değerlendirildiğinde Türkiye’deki Görsel Sanatlar öğretimi müfredatında hedef beceri ve kazanımlar ile ders kitabında yer alacak sayfa sayılarına kadar bir planlama söz konusu iken İngiliz Eğitim Sisteminde daha çok esneklik üzerine kurulu bir yapı bulunmaktadır. Temel yeterliklerin ve kazanımların anlatıldığı bu programda program uygulayıcıları temel becerilerin kazandırılması konusunda sorumludurlar. Kazanımlar dikkate alındığında her iki müfredat düzeyinde tarihsel sanat çalışmalarının incelenmesi ve sanat ve tasarım teknikleri konusunda bilgi edinilmesi ve bu bilgilerin ürüne dönüşmesi konusunda ortak hedeflerin olduğu görülmektedir.

Öğretme Öğrenme Süreci Bakımından Karşılaştırma

Öğretim programları geliştirilirken insanın çok yönlü gelişim özelliklerine dair bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi gözetilen bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insanın gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında bireylerin yaş dönemlerine dair gelişim özellikleri gözetilerek destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürer fakat bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evrelerin başlangıç ve bitişleri de homojen değildir. Programlar

bunu olabildiğince göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaç ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardıcılığı noktasında dikkate alınmış hem de derslerin sınıf düzeyinde dağılımı ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden öğrencinin edindiği bir kazanımın, onun gelişiminde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate almaları beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurulurken yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içinde farklı özelliklere sahiptir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu evreler gelişim açısından riskli ve kritiktir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencilerin durumuna daha duyarlı davranması beklenir.

Ölçme Değerlendirme Süreci Bakımından Karşılaştırma

Türkiye’de görsel sanatlar öğretim programında ölçme değerlendirme başlığı altında yer alan ifadeler incelendiğinde bireysel farklılıkların değerlendirmede önemli olduğu vurgulanmıştır. Öğretim programlarının herkes için geçerli ve herkes için standart olmasının yanlışlığı üzerinde durularak öğrencilerin bireysel farklılıklarının belirlenmesinde öğretmenlerin önemli bir rolü olduğu belirtilmekte ve ölçme ve değerlendirmenin objektif olması için bireysel farklılıkların göz önüne alınarak değerlendirme yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte bazı temel kriterler belirlenmiştir. Bunlar;

- “Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, bu çalışmalarda kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
- Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
- Ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil, izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
- Bireysel farklılıklardan dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencilerin akademik gelişimi tek bir yöntem veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
- Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla eğitimde sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.

- Çok odaklı ölçme ve değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
- Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir.
- Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.” (MEB, 2018)

İngiltere öğretim programının ölçme ve değerlendirme boyutunda performans göstergeleri bulunmaktadır. Performans göstergeleri ile ilişkili olarak 3 anahtar aşamanın sağlanması hedeflenmektedir.

- Birinci aşamada; öğrencilerin malzeme bilgisi ve yaratıcılıklarını sergilemeleri adına bir ürün ortaya koymaları ve sanat ve tasarım tekniklerini uygulamaları beklenir. Yine özgün eserler vermiş sanatçıların tasarımlarını ve akımlarını öğrenerek benzer çalışmalarını oluşturabilmeleri beklenir.
- İkinci aşamada; Öğrencilerin daha önceki bilgilerine dayalı olarak eskizler oluşturmaları ve zamanla bu eskizleri geliştirmeleri beklenir. Farklı yapıda sanatsal malzeme ile ürün geliştirmeleri ve yine tarihsel sanat akımları ve mimari yapılar hakkında bilgi sahibi olması beklenir.
- Üçüncü aşamada; öğrencilere eskizlerini ve gözlemlerini sistematik bir şekilde kaydetmelerine yönelik bilgi verilmelidir. Sanat tasarım alanında kullanılan tasarım ve çizim teknikleri bilgi teknolojilerinin de yardımıyla öğretilmelidir. Farklı malzemelerin bir arada kullanımını sağlayan ürünlerin tasarım ve üretimi gerçekleştirilmelidir. Yapılan çalışmaların analiz edilmesi sağlanabilmelidir. Ayrıca sanat ve mimarlık tarihi hakkında derinlemesine bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.

Ulusal eğitim müfredatında yer alan sanat tasarım derslerinde 9. sınıfta “Sanat ve Tasarım” adı altında haftada 2 saatlik derslerde sanat ve tasarım alanında öğrenciler “Ortaokuldan deneyimler oluşturmaya ve temel çizim, boyama, araştırma ve geliştirme becerilerini geliştirmeye odaklanan, gözlemsel çalışmaya dayalı birinci üniteyi, öğrencilerin sanat ve tasarım deneyimlerini bir dizi 2 boyutlu ve 3 boyutlu medya aracılığıyla genişletmeyi amaçlamayan ikinci üniteyi ve bir dizi çalıştay olarak yapılandırılan atölye çalışmalarını içeren üçüncü üniteyi tamamlarlar. 10. sınıfta GCSE sertifika sınavına katılırlar. 11. Sınıfta bir deneme sınavına tabi tutulurlar. Eylül ayından şubat ortasına kadar tematik bir proje üzerinde çalışırlar. Öğrenciler projeye bir dizi beceri atölyesi ile başlar ve ardından temaya dayalı kişisel bir proje yürütür. 12. yıl, bahar döneminde A-Level kurs ünitesi için hazırlıklara başlar. İlkbahar/Yaz döneminde öğrenciler bu ünitenin sanatçı/tasarımcı araştırması bölümüne odaklanır ve öğrendikleri doğrultusunda kendi çalışmalarını nasıl geliştirebileceklerini keşfetmeye başlarlar. 13. Sınıf Güzel Sanatlar ve Moda Tekstilleri öğrencileri Bileşen 1'i tamamlar. Bu, sanatçı/tasarımcı araştırmasından elde edilen bulgulara dayalı kişisel bir projenin geliştirilmesini ve 3.000 kelimelik resimli makalenin tamamlanmasını içerir. 1 Şubat'tan itibaren öğrenciler Harici Olarak Belirlenen Ödevleri için hazırlıklara başlarlar. Bu, Paskalya'dan hemen sonra 15 saatlik denetimli bir oturumla sonuçlanmaktadır. Bu aşamaları tamamlayan öğrenciler sertifikaya sahip olurlar.

İngiltere’de uygulanan müfredat programında değerlendirme aşağıda tabloda yer aldığı şekilde yapılmaktadır.

Tablo 1. GCSE Öğrenci Gereklilikleri

Öğrenci Gereklilikleri	GCSE
AO1 Kaynakların eleştirel bir şekilde anlaşılmasını gösteren araştırmalar yoluyla fikirler geliştirilmelidir.	%25

AO2	Fikirleri keşfederek, uygun ortamları, malzemeleri, teknikleri ve süreçleri seçerek ve deneyerek ürün geliştirilmelidir.	%25
AO3	İş ilerledikçe niyetlerle ilgili fikirleri, gözlemleri ve iç görüleri raporlanmalıdır.	%25
AO4	Amaçları gerçekleştiren ve görsel dili anladığını gösteren kişisel ve anlamlı bir rapor sunulmalıdır.	%25

Tablo 2. Değerlendirme Kriterlerinin Dağılımı

İçerik	Değerlendirme Kriteri				Toplam Puanlama
	AO1	AO2	AO3	AO4	
Bileşen 1: Kişisel Portföy	15	15	15	15	%60
Bileşen 2: Harici Olarak Ayarlanan Atama	10	10	10	10	%40
Toplam GCSE	%25	%25	%25	%25	%100

Öğrenciler ortaöğretimin sonunda GCSE adı verilen sınava tabi tutulmaktadır. Bu sınava ilişkin başarı kriterleri ve değerlendirme skalası Tablo 30 ve Tablo 31'e göre uygulanmaktadır.

Sonuç

Görsel Sanatlar eğitimi alan öğrenciler, farklı kültür ve toplumların tarihi gelişimi içinde veya günümüzde ürettikleri birçok sanat formunu analiz etme ve sanatsal içeriği anlama ve değerlendirme yeteneğine sahip olmaktadır. Öğrenciler sanatsal eserleri değerlendirirken kendini ifade etme ve düşüncelerini açıklama yaparken de bireysel anlatım yeteneklerini geliştirmektedir. Öğrenciler eserleri incelerken analitik ve eleştirel düşüncelerle yaklaşma, yerel ve evrensel sanat hakkında farklı anlamları tanımlayabilme ve son olarak öğrencilerin sanatsal uygulamalar hakkında fikir üretmek farklı materyal ve tekniklerle kendi eserlerini ortaya koymayı öğrenmektedirler.

Bu çalışma, İngiltere ve Türkiye'de ortaokul Görsel Sanatlar dersi programlarını amaç, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme süreçleri açısından incelemek, farklılık ve benzerlikleri saptamak ve bu konuda ayrıntılı veri kaynağı oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkiye'de eğitim 3 yaşında okul öncesinde başlamakta ve ortaokul dönemine kadar zorunlu ve lise dönemine kadar da tercihi olarak devlet tarafından finanse edilmektedir. 4+4+4 şeklinde son 4 yıl tercihi olduğundan okul çağını aşan bireylerin eğitimi yaygın eğitim yoluyla sürdürülmektedir. 12 yıl boyunca tüm yurttaşlara ücretsiz eğitim imkânı sunulmaktadır.

İngiltere'de ise 5-16 yaş arası eğitim ücretsiz ve zorunlu olarak sürdürülmektedir. Anahtar aşamalar olarak adlandırılan 4 farklı aşamada sürdürülmektedir. Ortaokul kısmının bir grubu ortaöğretim bir kısmı ilköğretim içerisinde değerlendirilmekte kademeler arasında önemli görevlerden birisi öğrenciyi bir sonraki eğitim dönemine hazırlamaktır. Süreç sonunda GCSE adı verilen sertifika sınavları ile diploma alınmaktadır. Türkiye'de kademeler arasında diploma verilmektedir.

Türk ve İngiliz Eğitim Sistemlerinin genel amaçları karşılaştırıldığında her iki eğitim sisteminde toplumun refah düzeyinin artırılması özellikle vurgulanmaktadır. Türk eğitim Sisteminde demokrasi, insan hakları, laiklik ve cumhuriyet rejimine bağlılık ifadesi yurttaşlık bilincinin eğitim yoluyla verilmesi esasının ön planda olduğunu gösterirken İngiltere Eğitim Sisteminde benzer bir ifadeye rastlanmamıştır. Bu farklılığın İngiltere'nin federatif bir yapıya sahip olmasından kaynaklanacağı düşünülmektedir.

Her iki eğitim sisteminde görsel sanatlar eğitiminin amacı karşılaştırıldığında; Türk eğitim sisteminde sanatın kültürel boyutunun vurgulandığı, özgür düşünce ve sorgulayıcı birey yetiştirmede görsel sanatlar derslerinin önemini vurgulanmaktadır. Sanatın ayrıca farklı toplumların kültürüne olan saygılı bir iletişim kurulmasında ve kültürel etkileşimin sağlanmasında önemli olduğu vurgulanmıştır. Özel olarak da sanat alanında bilimsel bilgi birikimine sahip olunması amaçlanmıştır. Sanatsal bir becerinin kazandırılması ve sanatsal bir ürün ortaya konulması da yine program amaçları arasında yer

alırken İngiliz eğitim sisteminde yine kültür aktarımının bir parçası olarak sanat eğitimine vurgu yapılırken Türkiye’deki program amaçlarına benzer olarak bireylerin sorgulayıcı bir bilişe sahip olması, yaratıcılığının geliştirilmesi, öz saygı, özgüven ve ifade özgürlüğünün içselleştirilmesi için sanat eğitimine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Özelde sanat tasarım programlarının verilen derslerle sanat alanında bilimsel bilginin öğrenilmesi, sanat akımları ve sanatçıların tanınması ve eğitim sonucunda bireylerin sanatsal bir ürün ortaya koymaları amaçlanmaktadır.

Her iki öğretim programı içerik açısından değerlendirildiğinde Türkiye’deki Görsel Sanatlar öğretimi müfredatında hedef beceri ve kazanımlar ile ders kitabında yer alacak sayfa sayılarına kadar bir planlama söz konusu iken İngiliz Eğitim Sisteminde daha çok esneklik üzerine kurulu bir yapı bulunmaktadır. Temel yeterliklerin ve kazanımların anlatıldığı bu programda program uygulayıcıları temel becerilerin kazandırılması konusunda sorumludurlar. Kazanımlar dikkate alındığında her iki müfredat düzeyinde tarihsel sanat çalışmalarının incelenmesi ve sanat ve tasarım teknikleri konusunda bilgi edinilmesi ve bu bilgilerin ürüne dönüşmesi konusunda ortak hedeflerin olduğu görülmektedir.

Her iki öğretim programında öğretme-öğrenme sürecinde öğrencinin etkin katılımı ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak faaliyetler gerçekleştirilmektedir. İngiltere’nin en farklı yönü öğretim programlarını okullar kendileri planlamaktadır. Burada zümre öğretmenleri tarafından oluşturulan program dikkate alınmıyor. Türkiye’deki müfredat çalışmaları ile İngiltere ulusal eğitim müfredatı karşılaştırıldığında İngiltere’de öğretmen özerkliği göze çarpmaktadır.

Her iki öğretim programında “Ölçme ve Değerlendirme” süreci dikkate alındığında Türk Eğitim Sistemi’nde ölçme ve değerlendirme sürecinin bireysel farklılıkları dikkate alacak biçimde çeşitli ve esnek olduğu ve öğretim programının tüm bileşenleri ile azami ölçüde uyum sağlamaya ve kazanımlara uygun olduğu söylenebilir. Ölçme ve değerlendirme araçlarının kesin sınırlarının belli olması ve bu konuda bir sınırlama olmamakla birlikte öğretim programının bu konuda rehberlik edici yönü olduğu vurgulanmış olmakla birlikte bireysel farklılıkların önemi vurgulanmıştır. Ayrıca kullanılan araca yönelik olarak bilimsel standartlara uygun hareket edilmesi gerektiği de belirtilmiştir. Eğitim öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilen ölçme ve değerlendirme sürecinin bilişsel ölçümlerin dışında öğrencilerin bilme, hissetme ve gerçekleştirme olarak bir bütün içinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yine süreç içindeki birden fazla değerlendirmenin de öğrencinin mutlak değerlendirmesinde önemli olduğu vurgulanmıştır.

İngiltere Eğitim Sisteminde ölçme ve değerlendirme açısından değerlendirildiğinde, öğretim programının öğrenme sevgisini teşvik etmeyi amaçladığı ve öğrencilerin fikirlerini geliştirmeye ve düşüncelerini sınıf çalışmasının ötesine taşımaya davet ettiği görülmektedir. Derslerin genel bir değerlendirilmesi yapılmaktadır. Genel ve standart testlerden ziyade öğrencilerin eskiz defterlerine fikirlerini ve tasarımlarını oluşturmalarına fırsat vererek bir dizi teknikler kullanarak farklı malzeme ve materyalleri farklı etkinlik ve projelerde ortaya koyması amaçlanmaktadır. Dönem sonlarında eğitim öğretimden elde ettiklerini bir rapor halinde sunmak ve sergiye katılmak gibi yeterliklere sahip olması gerektiği gibi 12 yılın sonunda GCSE sertifikasına sahip olmak için dönem sonu sınavında başarılı olması beklenmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi’nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir

Yazarların Katkı Oranı

Yazarların katkı oranları (1. yazar %60, 2. yazar %40) şeklindedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (2004). *Türk eğitim tarihi: MÖ 1000-MS 2004*. Ankara: Pegem
- Akyüz, Y. (1997). *Türk eğitim tarihi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Alakuş, A. O. (1997). *Kaligrafinin modern Türk resmine etkisi sürecinde Erol Akyavaş*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum.
- Aşçı, M. (2008). *Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de genel lise sosyal bilimler programlarının karşılaştırılması ve bir model önerisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1993). *Pedagojide ihtilal, Türklerde yazı sanatı* (Özel Baskı). Ankara: Ankara Kültür Bakanlığı.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: Pegem A
- Efland, A. (1990). *A history of art education: Intellectual and social currents in teaching the visual arts*. New York: Teachers College Press.
- Etike, S. (1991). *Türk sanat eğitiminin tarihsel gelişim süreci içinde ortaokul resim eğitimi ve resim öğretmeni yetiştirme (1923-1950)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- EURYDICE (2006). *The education system in England. Wales and Northern Ireland 2006*. European Comission:Eurydice
- Freedman, K., & Hernandez, F. (Eds.). (1998). *Curriculum, culture, and art education: Comparative perspectives*. Albany: State University of New York
- İlhan, A. Ç. (2003). Okulöncesi, Yaratıcılık ve sanat eğitimi. (Ed: A.Öztürk) *Okulöncesi eğitimde yaratıcılık ve drama*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1488, 105-118.
- İnternet Sitesi: webgate.ec.europa.eu, 2014
- Kavcar, C. (1986). *Gençliğin daha iyi eğitimi*. Ankara: İş Bankası Kültür
- Küçükkoğlu, A., ve Kızıldaş, E. (2012). Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Rusya ve Türkiye okul öncesi öğretmen yetiştirme programlarının karşılaştırılması. *İlköğretim Online*, 11(3), 660-670.
- McDonald, S. (2004). Toward an Eco-cinema. *Interdisciplinary Studies in Literature and the Environment*, 11(2).
- MEB (2018). *Ortaöğretim Görsel Sanatlar Öğretim Programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu
- Özsoy, V., ve Alakuş, A. O. (2009). *Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri [Special teaching methods in visual arts education]*. Ankara: Pegem A
- Renda, G. ve Erol, T. (1980). *Başlangıcından bugüne çağdaş Türk sanatı tarihi I*. İstanbul: Tıglat
- San, İ. (2018). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ütopya
- Tansuğ, S. (1986). *Çağdaş Türk sanatı*. İstanbul: Remzi
- Türkoğlu, A. (1998). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: Baki
- Uçan, A. (2002). *Türkiye'de çağdaş sanat eğitiminde öğretmen yetiştirme süreci ve başlıca yapılanmalar*. Gazi Üniversitesi 1. Sanat Eğitimi Sempozyumu, Ankara, s. 1-23.
- Uz, A. (2014). *Köy enstitülerinde resim-iş*. Ankara: Gece
- Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim bilimi*. Ankara: Eylül
- Yıldırım, A. ve Şimşek, A. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.